

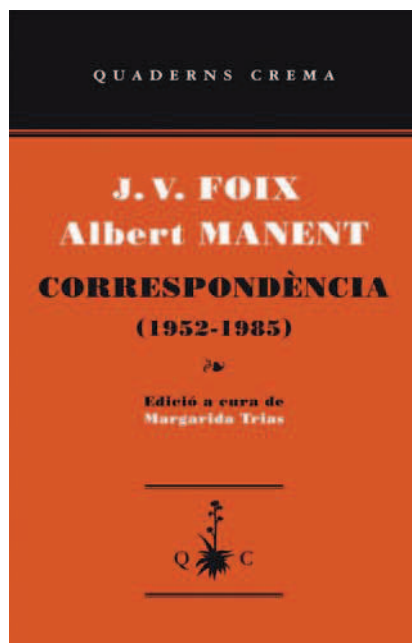
observem que el piano actua com a símbol de l'educació de les dones en les classes benestants del segle XIX o que un rellotge determina l'anunci de la mort d'algun familiar. En aquest punt, convé precisar que Care Santos mostra confiança en la perdurabilitat que procura la literatura. Significativament, escriu l'autora en la mateixa novel·la: «Per això serveixen les històries. Per fer tornar els morts. Per retrobar allò que no voldríem haver perdut. Per això escrivim. Per això hi ha històries, i gent que les explica.»

J.V. Foix i Albert Manent
Correspondència (1952-1985)
Edició a cura de Margarida Trias
Quaderns Crema, Barcelona, 2015.

Si tenim en compte que Albert Manent ha estat un dels mestres en el retrat literari de la segona meitat del segle XX i en la preservació del que podríem anomenar una memòria interior de les lletres catalanes, i hi afegim que J.V. Foix ha estat un dels grans poetes del XX, un llibre de correspondència entre ambdós esdevé un fet important dins la cultura literària del país. Segurament perquè, com afirma encertadament en l'epíleg Enrique Badosa: «De la correspondència entre els que saben escriure, sempre n'obtidrem [...] la plenitud de la serena bellesa de la paraula ben polsada.» I, podríem afegir, per com en l'intercanvi de correspondència al llarg d'una trentena d'anys es plasmen aspectes diversos del caràcter dels dos escriptors i de les transformacions de la Catalunya del segle XX.

Mitjançant les cartes, observem, d'una banda, l'empenta d'un jove Albert Manent infatigable a l'hora de treballar per l'eixamplament de la literatura catalana dins el marc històric de la segona meitat del segle XX. Gràcies al seu activisme literari, veiem com al seu entorn es catalitzen nombrosos protagonistes de les lletres catalanes, projectes, anhels, intercanvis... D'una altra banda, els textos focians tenen la qualitat i l'originalitat

que corresponen a un dels millors escriptors catalans del segle XX. Així, el lector gaudirà a voltes d'algunes vertaderes peces de prosa poètica i, altres vegades, d'uns versos molts hàbils amb què expressa en clau poemàtica la quotidianitat del moment amb els seus protagonistes. En aquest sentit, la correspondència sorprendrà el lector, ja que presenta un interès creatiu extraordinari a mostrar proses molt ben treballades i poemes plens d'imatges belles i rimes molts originals, entre els quals no s'escapa una marca emblemàtica de la indústria contemporània: «Repassen el carmí i al so d'una gramola / Fan llur aperitiu amb sucs de coca-cola.»

La correspondència entre Manent i Foix constitueix així un privilegiat espai de diàleg, gràcies al qual s'obté una visió directa de les lletres catalanes dels anys cinquanta. Entre els episodis continguts en el llibre, llegim, per exemple, la reacció del poeta de Sarrià en una carta (datada el 12 d'agost de 1959) davant un article que el crític Joan Triadú va escriure a «Germinabit» el juny de 1959 arran de l'entrevista que Enrique Badosa va dedicar a Foix en la mateixa revista el mes de maig d'aquell any i que, de fet,

es tracta de la versió en català de la publicada en castellà a «El Noticiero Universal» el 28 d'abril de 1959. En annex, el lector té accés a tots els textos en qüestió.

Així, al llarg de la seixantena de cartes del volum, el lector pot observar la vida interior d'una literatura que s'obre pas malgrat les dificultats. En certa mesura, es podria afirmar que és de la confiança en la literatura pròpia d'on s'extreuen forces per a lluitar per la supervivència i la llibertat de la cultura catalana.

Jordi Llavina
Matí de la mort
Tres i Quatre, València, 2015.

Un títol com *Matí de la mort* situa el lector en un doble territori de significats. D'una banda, ens recorda que l'origen de la vida és la mort i, des d'aquesta perspectiva, tot és pèrdua. I tanmateix, el poeta atribueix a la mort la nominació no de la nit, sinó del matí. Per tant, hi ha la llum, una esperança continguda en les coses que pot remetre, per exemple, a la memòria. Així es poden llegir poemes que fan referència a la font, el riu, la mare, elements originaris que formen part de la consciència del jo poètic.

El mateix autor explica aquesta ambivalència en un text a manera d'epíleg al final del llibre: «Aquest que el lector acaba de llegir no és, estrictament, un llibre sobre la mort. Certament la mort –que ja forma part del títol mateix de l'obra– determina l'orientació de la majoria dels poemes (¿hi ha, però, cap poema escrit a consciència l'orientació del qual no depengui de la brúixola única de la Descoberta?). La mort o, potser d'una manera més precisa, la pèrdua, en un sentit ampli. I tanmateix, jo vull creure que *Matí...* és una obra que tracta de la vida i que ha arribat als vostres ulls tota bombollejant dels assumptes que solen omplir l'existència de qualsevol persona: el cos, els fills, el somni, els amics, la por, el sexe, la joia, el menjar, l'angoixa, els animals, el desencant, la